

Quid significat dictio, *Da*? Ref. Nos confiteri quod à Deo bona temporalia accipimus, & ideo etiam de illis agimus gratias.

Quare dicitur non *mibi*, sed *nobis*? Resp. Quia panem pro omnibus postulamus.

Cur dicitur, *hodie*? Ref. Quia quotidie illo egemus, & quotidie à nobis petendum est.

Eucharistia estne panis quotidianus? Ref. Est, quia quotidie ab Ecclesia in Missa Deo offertur, & quotidie à fidelibus sumi potest.

De explicatione quinta petitionis. Cap. XVI.

Quid est peccatum? Ref. Est offensa Deo facta.

Qui sunt mali effectus peccati? Ref. Innumeri, qui privant omnibus verè bonis, & cumulat omnibus, tum animæ, tum corporis malis; si peccatum mortale sit.

Peccata venialia privant gratia Dei? Resp. Non.

Homines etiam iusti sæpe hæc venialia committunt? Ref. Ira est.

Quod est remedium contra peccatum? Ref. Remissio à Deo obsecra.

Deus vult remittere nobis peccatum? Ref. Si nollet remittere, non induceret nos ut hanc remissionem in hac petitione postularem.

Quæ sunt media ad hanc obtinendam remissionem? Ref. Passio Christi per bonum usum Sacramentorum homini applicata.

Quid in hac petitione postulamus? Resp. Auxilium à Deo, ut faciamus ea, quæ opus est ut remissionem peccatorum obtineamus: demum ut peccata nobis remittat.

Quid significat verbum, *dimittere*? Ref. A Deo remissionem peccatorum nobis concedi.

Quid explicat illud verbum, *debita*? Ref. Idem, quod peccata, per hæc enim homo fit debitor ad pœnas lucendas, & ad Deo satisfaciendum.

Cur dicitur, *Noftrat*? Ref. Quia nos illa commisimus.

Cur dicitur, *Nobis*, non, *Mihi*? Ref. Quia toti mundo hanc remissionem postulamus.

Quare additur, *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, Ref. Ut declararet iustum esse, ut qui vult sibi à Deo remitti, remittat & alijs. Item ut petamus à deo auxilium,

quo alijs iniurias nobis illatas remittere possimus.

qui nondum remisit iniurias, potest sine peccato verba dicta profiteri? Ref. Potest, tum quia in persona Ecclesie hæc recitat orationem: tum quia petit auxilium à Deo ut illas remittere possit.

De explicatione sexta petitionis.

Cap. XVII.

Quid est tentatio? Resp. Est impulsus ad peccatum, seu bellum cum diabolo.

Homines à quo tentantur ad malum? Ref. A diabolo, Mundo, & à Carne.

Diabolus potest tentare quantum, & quandiu vult, & sine permissione Dei? Ref. Non, quia potestas diaboli Deo nota gubernatur.

Deus permittitne diabolo, ut tentet? Ref. Permittit ob triplicem finem; & primo ad gloriam Dei, ut Deus ostendat se posse homines quamvis infirmisimos in forti tentatione, & bello victores efficere. 2. Ad utilitatem hominum, quia ex victoria tentationis magnum meritum consequuntur. 3. Ad confusionem diaboli, qui victus ab homine cum magna confusione discedit.

Quinam à diabolo tentantur? Ref. Omnes, Ipsemet Christus, & Apostoli tentati sunt.

Diabolus tentatne magis bonos, an malos? Ref. Bonos, quia diabolo contrarii sunt, mali enim sponte se diabolo subdunt.

Homo potestne propria virtute diaboli tentationes superare? Ref. No, sed ad Dei patrocinium confugere opus est, quid in hac petitione postulamus? Ref. Non petimus, ut Deus nos ab omni liberet tentatione; sed ne permittat nos vinci à tentatione?

Quid est induci in tentationem? Ref. Est vinci, & superari à tentatione.

Deus inducit aliquos in tentationem? Ref. Non inducit effectivè, seu impulsivè, sed tantum permissivè, nempe cum permittit, ut pigri, & negligentes in tentatione vincantur.

Homo potestne perseverare in iusticia à Deo accepta? Ref. Donum perseverantia à deo est accipiendum, ideo ab illo, summo studio est postulandum.

Omnes homines tenentur credere doctrinæ, & obedire legi illius: & qui hoc non præstat, impossibile est quod salvetur.

De divisione sancti Evangelij.

Sanctum Evangelium à sacro Conc. Trid. in duas partes principales divisum est, quæ sunt, *Doctrina & Lex*, seu Fides, & disciplina morum: de quibus jam dictum est. Catechismus, & majores nostri ante illum, S. Evangelium in quatuor partes dividerunt. In quatum prima docent, dari doctrinam omnium fidei veritatum. In secunda, dari media ad obtinendam gratiam Dei, & applicationem meriti Christi, nempe Sacramenta. In tertia determinati opera illa, quibus homo debet mereri vitam, & bene uti mediis ad illam consequendam, & hoc in Decalogo, & in Concilij Evangelicis fit. In quarta datur medium, ut pro tempore auxilia, & beneficia Dei opportuna obtrineamus: & hoc fit per orationem Dominicalem. Harum igitur partium talis est ratio, atque divisio.

Prima pars, *id est*, Symbolum, docet omnes veritates de ultimo fine, de mediis, & de bono usu illorum.

1. Nempe Sacramenta tradit media ad obtinendam gratiam, & applicationem meriti Christi.

3. Hoc est Decalogus; Præscribit usum gratiæ determinando opera, quæ cum illa faciendi sunt, ut quibus meritum obtineat vitæ æternæ.

Quarta Oratio Dominicalis dat medium ad obtinendam pro tempore auxilia, & beneficia Dei.

Hæc secunda divisio ita convenit cum prima. S. Evangelium divisum est tanquam in partes principales in doctrinam, & legem. Lex in tres partes subdivisa est: quarum prima continet media, seu instrumenta gratiæ. 1. Opera meritoria. 2. Medium ad auxilia, & beneficia Dei obtinenda. Ideo divisio eadem erit. Nunc de verbo Dei, in quo sanctum Evangelium continetur, dicendum est.

De verbo Dei, scripto, & non scripto.

Verbum dicitur ex eo, quod ærem verberet; cum enim proferimus verba, ærem verberamus.

Sic potest diffiniri. *Verbum est vox significatiua eorum quæ in animo sunt.*

Materia verbi est res significata: Forma ipsa significatio. Finis rem in animo occultam alteri manifestare; Efficaciis est ille, qui loquitur.

Verbum Dei est illud à Deo in Christo, in Apostolis, & in Prophetis prolatum est. Ejus materia principalis, est S. Iesu Christi Evangelium: quia hæc est res à verbo Dei significata. Finis est homini manifestare, quid velis Deus ab homine fieri ut salvetur. Forma est ille modus loquendi æque significandi.

Proprietas verbi Dei est, quod sit infallibilis veritatis, & quod omnes absolute illi credere absque ulla dubitatione teneantur.

Divisio verbi Dei potest esse talis. Verbum Dei aliud explicat veritates fidei, aliud morum disciplinam; & hæc divisio à materia desumpta est.

Altera est ad hæc, verbum Dei aliud est scriptum, aliud non scriptum.

Scriptum est illud, quod Deus locutus est per Scripturam; & hoc appellatur sacra Scriptura: quæ dividitur in veteris & novum Testamentum. Vetus est illud, quod ante Christum Deus dedit: Novum quod à Christo traditum est.

Verbum Dei non scriptum est illud, quod à Deo sine scriptura, sed ore tenus prolatum est: sicut à Christo factum fuit, qui non Scriptura, sed ore locutus est, & hoc verbum appellatur divina Traditio, & est tantæ auctoritatis sicut sacra Scriptura, & opera Spiritus sancti per omnia sæcula conservantur in Ecclesia, & sanctum Evangelium in verbo Dei, tum scripto, tum non scripto traditum est.

Hujus verbi Dei Spiritus sanctus est verus, & legitimus interpres quia ipse potest scire, quid Deus voluerit verbo suo significare. Ideo Christus de Spiritu sancto dixit, *ille docet vos omnem veritatem.* Vnde vera, & germana intelligentia, & interpretatio verbi Dei à Spiritu sancto sumenda est: Veritas autem & puritas S. Evangelij à vera, & germana verbi dei intelligentia, & interpretatione accipi debet.

De summa, seu Compendio S. Evangelij.

Sciendum est, quod S. Evangelium est medium omnibus necessarium ad salutem, ideo tali ratione à verbo Dei explicandum erat, ut illius notitia omnibus accommodata esset. Cum ergo aliqui sint sapientes, alii infi-

qua definitione quatuor causae Evangelij item partes ipsius colligi possunt, ut autem istae definitiones clarius intelligantur: aliqua de fine hominis, & mediis ad illum explicanda.

Sciendum ergo quod scientia moralis ad summum tria considerat, nempe finem, media, & bonum usum mediorum. Ideo Philosophia Christiana, quae scientia moralis est, de his tantum considerabit. Finis autem hominis ex factis Conc. Trid. est gloria Dei, & Christi: ac vita aeterna: seu neus ut colendus & fruendus. Medium proximum ad hanc finem obtinendum est meritum vitae aeternae, seu opera meritoria illius. Impossibile est enim ut quis sine hoc merito salvetur ad vitam aeternam. Nam infantes salvantur per solum meritum Christi, per baptismum illis applicatum adulti per meritum, tum Christi, tum per proprium salvi fiunt. Ad hoc meritum proprium obtinendum absolute necessaria est gratia, quia sine illa nullum opus Deo gratum ad vitam aeternam esse potest. Ad obtinendam gratiam omnino meritum Christi homini applicatum necessarium est: quia sine ipso nullus Deo gratus evadit: meritum Christi per Sacramenta applicatum est. Ideo quatuor sunt media ad ultimum hominis finem consequendum, nempe meritum proprium, gratia, meritum Christi, & Sacramenta, quae invicem subordinata sunt. Horum mediorum bonus usus necessarius est: ut autem homines illis bene utantur, auxilium à Deo opus est obtrahere. Et ad haec tria totum hominis studium, & cogitatio dirigi debet.

Ex his apparet, quod si sanctum Evangelium est verum, & unicum, & completum medium nostrae salutis, omnino necesse est, quod tria faciat, nempe primo determinet nobis ultimum finem. 2. det opportuna media ad illum obtinendum. 3. doceat, & det auxilia ad bonum usum mediorum: Sic enim completam nostrae salutis rationem tradet: Ob hoc Christus duo facit in sancto Evangelio. Primo docet, & illuminat intellectum, ita ut cognoscat & ultimum finem, & media, & bonum usum mediorum, & hac ratione Christus dicitur magister, quia docet: & sanctum Evangelium dicitur continere doctrinam, & explicare veritates fidei, nempe illas quae dictae sunt: & homines debent

credere tanto Magistro, & doctrinae illius, ut sint fideles. 2. Christus dat media (est enim mediator) dirigit, adjuvat; movet tum voluntatem, tum omnes hominis potentias ad operandum juxta cognitionem, quae à fide tradita est: & hoc modo Christus dicitur Dominus & Salvator, quatenus dat media, quibus homo salvetur. Dominus, quatenus dat legem & praecepta, quibus bonum usum mediorum; & opera meritoria praestabit, & determinat: & hac ratione S. Evangelium dicitur continere disciplinam morum. Unde fit, quod S. Evangelium in duas partes divisum sit, in quarum una continetur doctrina, & fides, & veritates fidei, & cognitio eorum, quae pro salute facienda sunt. In alia habentur praecepta, & leges, & auxilia, & media, & usus mediorum & dicitur disciplina morum: quia potius ad executionem, quam ad cognitionem pertinet.

Verè ergo S. Evangelium est unicum, & completum medium nostrae salutis.

Verè est fons omnium veritatum fidei, quia doctrinam illarum tradit.

Verè est fons totius disciplinae morum quae praecipit, omnia, quae pro aeterna salute obtinenda facienda sunt: & non solum praecipit, sed etiam media, ac opportuna auxilia confert, ac praebet. Et ex hoc quænam sunt causae sancti Evangelij apparebit.

De quatuor causis sancti Evangelij.

Finis sancti Evangelij est gloria Dei, & Christi, ac vita aeterna hominum.

Materiae sunt omnes veritates fidei, & tota morum disciplina. Forma explicatur his duobus verbis. *Doctrina*, & *Lex*: *Doctrina*, quia docet, *Lex*, quia praecipit, dirigit, movet, adjuvat.

Efficiens est Christus, qui ut Magister doctrinam docet: Ut Dominus legem dat, & praecipit: Ut Salvator dat media, dirigit, adjuvat ad salutem.

Proprius effectus S. Evangelij est dirigere homines ad aeternam salutem consequendam.

Proprietates illius sunt, quod sit schola omnium virtutum; sol animæ: portus salutis: magister intellectus: dux voluntatis: via, veritas & vita: Paradisus terrestris: porta caeli, & plures aliae.

*De explicatione 7. Petitionis & de particula, Amen.
Cap. XXVIII.*

Quid est malum? Ref. Est illud, quod naturæ hominis contrariatur.

Quotuplex malum? Ref. Aliud culpæ, aliud pœnæ.
Quid est malum culpæ? Ref. Est averſio à Deo, & converſio ad creaturas.

Quid est malum pœnæ? Ref. Est res afflictiva ad caſtigacionem culpæ homini data.

Homines abundantne malis pœnæ? Reſp. Voluntantur in illis, juxta illud Iob *homo repletur multis miſeriis.*

Datur aliquod remedium ad illa? Ref. Datur, nempe devotus ad Deum reſuſu.

Quid in hac petitione poſtulamus? Ref. Primò liberari ab omnibus malis, quæ verè ſunt mala. Liberari ab auctore mali, id eſt, diabolo. 3. Adjuvari à Deo in tribulationibus, & anguſtiis. Demum à quocunque malo, tum animæ, tum corporis liberari.

Quænam eſt concluſio orationis Dominicalis? Ref. *Il: la vox, Amen.*

Quid ſignificat Ref. Sic: *Scito tuas audias eſſe preces vel ſic, factum eſt.* Alibi enim ſignificat. *Fiat:* Hic autem factum eſt. Ideo Sacerdos in Miſſa poſt Orationem Dominicaleam dicit, *Amen.* In aliis orationibus Clericus proferat hanc vocem, *Amen.*

OPVSCVLVM DE S. EVANGELIO,

Et de ſumma, & de
explicatione illius:

Item de verbo Dei ſcripto, & non ſcripto:

Necnon de Catechiſmo, & illius doctrina, pro-
ut in hoc libro propoſita eſt.

Si Lectori aliqua deſur cognitio de ſancto Evangelio, & de ſumma, & explicatione illius. Item de verbo Dei ſcripto, & non ſcripto; maximum lumen ad clarior ſuaviores, & profundius intelligenda, qua à Catechiſmo Romano propoſita ſunt, datum erit. Ideò de dictis, brevius, ſed methodice tractatio nunc proponetur.

De nomine & definitione S. Evangelij.

Hoc nomen *Evangelium* ſignificat bonum nunciũ: ſic dictum, quia in illo æterna ſalus hominibus annunciata eſt.

Sic poteſt deſignari. *Evangelium eſt verum, & unicum medium noſtræ ſalutis.* a ſacro Conc. trid. ſic deſignatur. *Eſt tanquã ſons omnis, & ſalutaris veritatis, & morũ diſciplina, quod Dei Filius proprio ore primũ promulga vit, deinde per ſuos Apoſtoli omni creatura predicari iuſſit.* **EX**

pientes: utriusque autem cognitio sancti Evangelii proponenda fuisse, Deo sic disponente effectum est, ut sacrum Evangelium duplici modo traditum sit, nempe, & diffusè multis, & summatis, seu compendiose paucissimis verbis, Diffusè quidem proponitur in sacra Scriptura, tum veteris, tum novi Testamenti, Brevissimè autem in Symbolo Apostolorum in Decalogo, in Oratione dominicali, & in septem Sacramentis explicatum est. Summa igitur, vel Compendium sancti Evangelii sic potest descriptum: *Est brevissima collectio eorum omnium, quæ Christus Evangelio docuit, vel præcepit.* Dicitur, docuit, ad explicandum quod omnis Doctrina summatis collecta est. Dicitur, præcepit, ad declarandum, quod tota legis substantia collecta fuit. Hanc summam Christus præcepit Apostolis, ut omnes homines docerent, eum illis dixit, *Docentes vos servare omnia quaecumque mandavi vobis: Ecce dico Omnia, & quaecumque, ut summam jam dictam declararet.*

Hæc summa in quatuor partes divisa est, quæ sunt, Symbolum Apostolorum, Sacramenta, Decalogus, & Oratio Dominicalis, ut antea dictum est.

Symbolum breviter colligit doctrinam à Christo traditam, nempe veritates fidei, de ultimo fine, de mediis, de mediator, & de bono usu mediæ. Oratio Dominicalis breviter colligit illa omnia, quæ à Deo petenda, atque superanda sunt. Septè sacramenta colligunt media quibus gratia confertur, & meritum Passionis Christi communicatur: Decalogus summatis colligit præcepta, & consilia, quibus opera enumerantur quæ vitam æternam mereri possunt. Ideo hæc quatuor paucissimis verbis completam continent summam S. Evangelii: ideo hujus summæ quatuor causæ sunt: Materia est, S. Evangelii: Forma est illa brevissima, & completa collectio eorum omnium quæ à sancto Evangelio pro salute hominum profusa sunt: Finis est reddere facillimam omnibus, tum cognitionem, tum usum & doctrinam, & Legis à Christo in Evangelio latæ: Efficiens: hujus summæ est Deus, qui per seipsum in lege veteri dedit decalogum: Per unigenitum Filium suum in lege nova dedit Sacramenta, & Orationem dominicalem: Per sanctos Apostolos Spiritu sancto afflatus dedit Sym-

bolum, quod Apostolorum vocatum est. Ideo hæc est vera, & certa & completa Summa sancti Evangelii.

De explicatione S. Evangelii, & summa illius.

Quatuor partes S. Evangelii jam dictæ sunt veluti quatuor partes, de quibus illud Spiritus sancti dictum potest verificari: parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis: Plurimi enim parvuli hos integros panes frangere non possunt, ideo opus habet ut ab aliquo in miniores partes divisi sint. Hæc autem divisio nihil aliud est, quam dictarum partium vera, pura, Catholica, & fidelis explicatio atque interpretatio. Ideo dicta explicatio necessaria est, & causæ illius sunt.

Materia est summa S. Evangelii, seu quatuor partes illius, quæ dictæ sunt, quia istæ debent explicari.

Finis debet esse, ut fideles per dictam explicationem summæ sancti Evangelii claram, facilem, veram, puram, & sine errore obeineant cognitionem.

Forma debet esse, ut talis explicatio juxta veram, & germanam verbi dei intelligentiam, & interpretationem data sit. Verbum enim dei est juxta Concilium, veluti limpidiſſimus fons, à quo Evangelicæ veritates sunt derivandæ.

Efficiens vera, & germanæ explicationis tum verbi dei, tum Evangelicæ summæ est Spiritus sanctus, de quo dictum est, *ille docebit vos omnem veritatem.* Ipse enim plenissimè, scilicet quæ intra seum sunt, & quid deus voluerit verbis à se prolatis significare.

Homines ut homines sunt, mendaces vocari possunt, juxta illud, *Omnis homo mendax:* ideo nullus homo, quantumvis excellentissimi ingenii, debet sibi arrogare, ut à seipso veram possit totius summæ sancti Evangelii percipere intelligentiam. Sed neque patris, nisi à Spiritu sancto edoctus sit.

Homines Spiritu sancto afflati, & ab illius assistentia adjuvi, ut veram verbi dei, & S. Evangelii explicationem percipiant, possunt veras de S. Evangelio, & de verbo dei explicationes afferre. Et verum est, quod Spiritus sanctus potest assistere cui vult ad veram verbi dei intelligentiam obtinendam: sed si homines non sunt certi de hac assistentia. Quod huic, vel illi data sit, neque etiam pote-

runt esse certi, quod explicatio è tali homine data, vera, & indubitabilis sit. Si autem habetur certitudo, quod Spiritus sanctus huic homini, vel illis hominibus ita assistat, ut non permittat, quod ille, vel illi in explicacione S. Evangelij errare possint, tunc certitudo de veritate talis explicacionis habita erit.

Sola autem promissio Dei, quæ nunquam fallitur, potest reddere homines certos, quod assistentia infallibilis Spiritus sancti huic, vel illi data sit.

Sed hæc promissio duobus tantum in Evangelio à Christo facta est, nempe Ecclesie, & summo Pontifici Rom. qui Petri successor est: De Ecclesia enim scribitur: *Porta inferi non prevalebunt adversus eam: Item, si Ecclesiam non audierit, si tibi sicut Ethnicus, & Publicanus. Item Ecclesia est columna, & firmamentum veritatis.* De S. Petro, & successoribus Christus dixit: *Rogavi pro te, Petro, ut non deficiat fides tua. Et ut ostenderet talem promissionem ratione sui officij illi datam, addidit: Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Confirmare enim fratres ad primatus Petri officium pertinebat, ideo talis promissio ad successores in officio translata est, quia in illis multo magis quam in Petro necessaria erat.

Quod Christus alicui alteri concesserit talem assistentiam Spiritus sancti: ut in fide errare non possit, nullibi apparet, ut notum est.

Ex dictis igitur colligi potest quod sancte promissione Christi facta Ecclesie & Pont. Rom. de infallibili assistentia Spiritus sancti ad veram intelligentiam & interpretationem verbi Dei, & S. Evangelij, quæ ab illis tradita est, pro vera & germana sit accipienda: & quo omnes explicationes, quæ illi contrariantur, sunt tanquam falsæ, & adulterinæ reiiciendæ.

Hinc fit ut explicacio sancti Evangelij, quæ ab Ecclesia Catholica proposita est, absque ulla dubitatione sit accipienda. Et ideo cum explicatio Cat. Rom. ex Decreto sacri Conc. Tr. Et ex iussu Pont. Max. ex consequenti ab ipsamet Ecclesia Catholica proponatur, omnibus aliis explicationibus ita præferri, atque præponi debet ut in illa ab omnibus firmiter, & indubitanter sit quiescendam. Nunc de dicto Catechismo aliqua proponantur.

De Catechismo Romano.

Catechismus idem significat, quod instructio. Sic potest definiti: *Est liber veram, & Catholicam S. Evangelij explicationem proponens.*

Materia, seu subjectum illius sunt duo, nempe 1. completa, & distincta summa S. Evangelij, 2. vera, & Catholica explicatio illius à verbo Dei fideliter derivata.

Forma est modus, quo talis explicatio proposita est: Proponitur autem ratione tum ad intellectum, tum ad voluntatem: item tam ad docendum, quam ad discendum accommodata, & ordinariè methodica, atque perfecta illius tractatio est. Probationesque tum ex verbo Dei, tum ex usu Ecclesie, & ex ratione desumptas affert.

Finis est reddere homines, & fideles certos de vera, & Catholica S. Evangelij, & ejus summæ explicatione: ita ut ob talem moti certitudinem ad propositam explicationem tum docendam, tum addiscendam fideles ubique inducantur & impellantur.

Efficiens Catechismi fuerunt Patres à sancto Concilio prius edocti, postea electis quibus Ecclesie autoritas addita est: Ita ut de particulari assistentia Spiritus sancti dubitandum non sit: verum in Catechismo tria desideranda sunt, nempe primò, doctrina in illo contenta: secundò, Collectio, & dispositio illius, 3. Eiusdem publicatio, Doctrinæ Catechismus non est author, quia à verbo Dei & ab explicacione majorum accepta est: Collectionis verò, & dispositionis author dici potest: sed causa efficiens publicationis tum sacrum Concilium, tum Roman. Pontifex dici debent: Et hæc de S. Evangelio, & de Catech. dicta sunt. Nunc aliqua de præsentis libro seu opere sunt dicenda,

De materia, fine, & usu huius libri.

Hic liber inscribitur, & nominatur, doctrina S. Conc. Trid. & Catech. Roman. quia talis Doctrina materia illius est.

Sic potest definiti: *Est liber fideliter colligens, distinguens, & ex parte explicans doctr. sacri Conc. Tr. & Cat. Romani, quæ de summa S. Evangelij proposita est.* Ad hoc enim liber iste directus fuit.

Materia ergo huius libri non est nova, vel peregrina